

OKUMA AKICILIĞI

BERRİN BAYDIK

Kaynak: Baydik, B. (2012). Okuma güçlükleri. S. Y. Doğru (Ed.). Öğrenme güçlükleri (s. 131-166) içinde. Ankara: Eğiten Kitap.

Sözcüklerin ve Metnin Çözümlemesi

Akıcılık

- Doğruluk
- otomatiklik
- uygun prozodi

Akıcılıktaki Sorunlar

- Düşük okuma doğruluğu
- Düşük okuma hızı
- Uygun olmayan prozodi

Okuma hataları ve yavaş okuma metnin ifade edilişindeki ses düzeyi, perde, aralar, hız

sorunları

Diğer Sorunlar

- Satırı parmakla izleme,
- satır atlama,
- okuduğu yeri kaybetme,
- sallanarak okuma ,
- satırı başıyla izleme,
- kitabı yakın tutma,
- kitabı çok uzak tutma

Okuma Hataları

- Sözcüğü yanlış okuma (anlamsız bir sözcük olarak okuma)

yemyeşil > yemşiyel

- Sözcüğü görsel olarak benzeyen anlamlı bir sözcük olarak okuma

sucu > sunucu

- Sözcüğü görsel olarak benzemeyen anlamlı bir sözcük olarak okuma

çok > bir

- Yerine sözcük koyma

büyük > iri

- Kendini düzeltme

işte>işe>işte

- Okurken sözcüğün hecelerini yanlış ayırma

so-pa-nın>sop-an-ın

- Harf/hece atlama

yola>yol; kovaya>kova

- Harf/hece ekleme

kovalar>kovaları; yoldan>yolundan

- Yerine harf koyma/değiştirme

sopa>sapa

• Noktasını/çizgisini atarak yerine harf koyma/değişirme
çatlak >catlak

• Nokta/çizgi ekleyerek yerine harf koyma/değişirme
sucu >suçu

• Harfin ters çevrilmesi
sopa >soba

• Sözcüğün bir bölümünün ya da tümünün ters çevrilmesi/ pozisyonunun değiştirilmesi
sopa >soba

• Sözcüğün sonunun değiştirilmesi
çiçeklerden >çiçeklerin

• Not: Verilen örnekler Şaziye Seçkin'in (2012) "Okuma güçlüğü olan ve olmayan ilköğretim öğrencilerinin okuma akıcılığı" isimli yüksek lisans tez çalışmasında yer alan okuma güçlüğü olan öğrencilerin "Çatlak Kova" isimli öyküyü okurken yaptıkları hatalara aittir.

- Sözcük ekleme

“İşe yaramadığını mı düşünüyorsun?” > “İşe yaramadığını mı bu düşünüyorsun?”

- Sözcük atlama

“Şu çatlak kovaya kalsa herhalde sahibimiz aç kalır.” > “Şu çatlak kalsa sahibimiz aç kalır.”

- Sözcüğün bir bölümünün ya da tümünün tekrarı

rengarenk > rengagarenk

- Sözcük grubunun tekrarı

“*Sucunun bir şikayeti yokmuş ama...*” > “*Sucunun bir şikayeti sucunun bir şikayeti yokmuş ama...*”

- Sözcüklerin yerlerini değiştirme

“*...diğer kovanın sağlam olmasından daha çok yarıyor işime.*”

“*...diğer kovanın sağlam olmasından daha çok işime yarıyor.*”

Akıcılık Sorunlarının Sonuçları

- Okuduğunu anlama sorunları
- Yetersiz okuma deneyimi ve sonucunda
 - alıcı ve ifade edici anlambilimi sorunları (sınırlı sözcük bilgisi, kavram gelişiminde sorunlar vb.)
 - önbilgi gelişiminin engellenmesi
 - alıcı ve ifade edici sözdizimi sorunları (kurallarına uygun farklı türde cümle üretme [soru, emir vb.] ve anlama vb.)
 - alıcı ve ifade edici biçimbirim bilgisi sorunları (eklerin anlaşılması ve doğru kullanımı vb.)
 - bilişsel gelişimde sorunlar

Okuma Akıcılığının Değerlendirilmesi

- Sesbilgisel farkındalık değerlendirmesi
- Harf isimlendirilmesi ve hece okunması
- Sözcük Okuma İşlemleri
 - *Anlamsız sözcüklerin ve yeni karşılaşılan sözcüklerin bağlam dışında okunması*
 - Sık karşılaşılan sözcüklerin bağlam dışında okunması (ölçüt %70)*
- Metin Okuma İşlemleri
 - Okuma hızının belirlenmesi
 - Okuma doğruluğunu belirlenmesi
 - Hata analizi
 - Okuma düzeyinin belirlenmesi

Sesbirim farkındalığının değerlendirilmesi

• Sözcükteki sesleri tanıma

Çocuktan verilen üç ya da dört sözcükten başlangıç, orta ya da son sesi benzer olanları eşleştirmesi istenir.

ör., çay- çöp-bot. «Hangileri benziyor?» «Hangileri aynı sesle başlıyor?»»,

«Hangileri aynı sesle başlıyor? Göster.» İsimleri benzer sesle başlayan nesne resimlerini göstermesi istenir.

Çocuktan verilen sesle başlayan sözcük bulması istenir ya da sözcüğün hangi sesle başladığı sorulabilir.

«/a/ ile başlayan sözcük bulalım. Hangi sözcükler /a/ ile başl

- Sözcükteki sesleri ayırma

Çocuklardan sözcükteki sesbirimleri el çırpma, parmakla sayma ve kalemle masaya vurma gibi etkinliklerle ayırmaları (ör., /ç/ /ö/ /p/) ya da sözcükten bir sesbirim atarak yeni sözcük oluşturmaları (ör., kat-at) istenir.

«kat de, şimdi /t/ olmadan söyle.»

- Sözcükteki sesleri birleştirme

Çocuğa sözcüğün sesbirimleri ayrı söylenir ve sözcükten verilen sesbirimleri birleştirerek söylemesi istenir (ör., /ö/ /p/-çöp)

Yazılı dil farkındalığının değerlendirilmesi

- Çevresel yazıların görsel olarak okunması
Çevrelerindeki restoran, banka isimleri, yiyecek paketlerindeki isimlerinin görsel bağlam içinde isimlendirilmesi beklenir.

- Sembolik olarak iletişim amaçlı yazı yazma
Karalama yapsa bile iletişim amaçlı yazma davranışları gözlenir.

- Alfabetik bilgi

Alfabadeki harfler karışık sırada tek tek ya da liste halinde gösterilerek harfin adının ya da sesinin söylenmesi beklenir. Değerlendirici elindeki harf listesine doğru yanıtları “+” olarak işaretler. Çocuk yanıt vermediğinde harfin yanına “-” işareti konular, yanlış yanıt durumunda ise çocuğun isimlendirdiği harf ya da seslettiği harf yazılır.

- Yazı kavramları bilgisi
[Yazı kavramları değerlendirme formu.docx](#)

Bu bilginin değerlendirilmesinde aşağıdaki elemanlar dikkate alınır:

kitabın düzenine ilişkin bilgi,
kitaptaki yazıların yönüne ilişkin bilgi,
öyküdeki yazıların mesaj taşıdığı bilgisi,
okuma terminolojisini anlama,
basit noktalama işaretlerini anlama

Sözcük okuma becerilerinin değerlendirilmesi

- Sözcük okuma becerilerinin bağlam dışında değerlendirilmesi [Sözcük listesi.docx](#)

Sık karşılaşılan sözcüklerin bağlam dışında okunması

Yeni karşılaşılan sözcüklerin bağlam dışında okunması

Anlamsız sözcüklerin bağlam dışında okunması

Sözcükler sınıf düzeyine göre belirlenir.

20-25 arası sözcük belirlenir.

Listedeki sözcüklerin %70'inin doğru okunması belirlenir.

Kartlarda ya da sözcük listelerinde okutulabilir.

- Sözcük okuma becerilerinin bağlam içinde değerlendirilmesi

İnformal okuma envanteri

Hangi amaçla kullanırız?

Okuma hızını belirleyebiliriz.

Okuma doğruluğunu belirleyebiliriz.

Okuma hatalarını analiz edebiliriz.

Okuma doğruluğunu belirleyerek öğrencinin okuma düzeyine ilişkin bilgi elde edebiliriz.

Okuduğunu anlama becerilerine ilişkin bilgi elde edebiliriz.

Okuma envanterinin hazırlanması

Her sınıf düzeyinden öykü ya da bilgilendirici metin seçilir.

Metinlere ilişkin sorular hazırlanır.

Okuma envanterinin uygulanması

Sınıf düzeyinden başlayarak alt sınıf düzeylerine doğru gidilir.

Bireysel uygulanır.

Amaca göre öğrenciye sesli ya da sessiz okuma yapılır.

Okuma Hızının Belirlenmesi

Öğrenci metni sesli okurken öğretmen önündeki kopyada 1 dakikada doğru okunan sözcüklerin sayısını hesaplar.

Okuma Doğruluğunun Belirlenmesi

Öğrencinin metnin tümünde okuduğu doğru sözcük sayısı metindeki toplam sözcük sayısına bölünür ve yüz ile çarpılır.

Okuma Hatalarının Analiz Edilmesi

Öğrenci okurken öğretmen önündeki kopya üzerinde hataları işaretler ve daha sonra okuma becerilerini değerlendirme kayıt formuna hataları kayıt eder.

Okuma Prozodisinin Değerlendirilmesi

Öğrencinin okumadaki

- ifadesi, okuma doğallığı
- ses yükseklięi,
- duraklamaları, noktalama iřaretlerine dikkati,
- vurguları,
- ses tonu,
- hızı

gözlem yoluyla deęerlendirilir.

Okuma prozodisini değerlendirmenin başka bir yolu da gözlem formları ve puanlama anahtarları kullanmaktır. Rasinski (2004) tarafından geliştirilen ve yaygın bir şekilde kullanılan “Çok Boyutlu Okuma Akıcılığı Puanlama Anahtarı” eğitimcilerle öğrencilerin okumalarının prozodik özelliklerini ifade ve ses yüksekliği, vurgu, akıcılık ve hız olmak üzere 4 boyutta değerlendirme fırsatı vermektedir. [Rasinski form.docx](#)

Bu form kullanılırken öğrencinin okuması dinlenmekte ve her bir boyut için 1 ile 4 arasında puanlama yapılmaktadır. Formdan toplam alınabilecek toplam puan ise 4-16 arasında değişmektedir. Onun altındaki puanlar okuyucunun okuma prozodisinde ek öğretime gereksinim duyduğunu; üzerindeki puanlar sorunu olmadığını ve puanın artması ise prozodik okumadaki ilerlemeyi göstermektedir.

Okuma Hızı

Okuma Hızı Norm Çalışması 1 (Erden, Kurdođlu ve Uslu, 2002)

Sınıf Düzeyi	Ortalama	SS
1. Sınıf	45.30	27.47
2. Sınıf	73.13	31.16
3. Sınıf	91.46	31.16
4. Sınıf	97.07	45.86
5. Sınıf	120.76	52.87

Okuma Hızı Norm Çalışması 1 (Gökçe-Sarıpınar ve Erden, 2010)

Sınıf Düzeyi	Ortalama	SS
1. Sınıf	48.17	15.17
2. Sınıf	73.37	26.37
3. Sınıf	88.66	24.72
4. Sınıf	99.34	29.47
5. Sınıf	104.35	35.25

Okuma Doğruluğu ve Düzeyi

Okuma Düzeyi	Tanım	Okuma Doğruluğu	Okuduğunu Anlama Doğruluğu
Bağımsız	Okuma akıcı ve doğaldır. Parmakla izleme gibi olumsuz okuma davranışları yoktur. Öğrenci bağımsız okur.	%100-96	%100-90
Öğretimsel	Öğretmenin öğretimi yapacağı düzeydir. Bu düzeyde öğrenci çok güçlük yaşamasa da yardıma gereksinim duyar.	%95-90	%89-70
Endişe (başarısız)	Öğrenci bu düzeyde çok okuma hatası yapar. Anlamada başarısızdır. Bu düzeyde öğretim yapılmaz.	%90 ve altı	%69 ve altı

Hata Analizi

İşaretleme sistemi:

- Atlama hatalarında atlanan kısım daire içine alınır.
- Ekleme hatalarında ekleme yapılan yere ^ işareti konularak üzerine yapılan ekleme yazılır.
- Yanlış okuma, pozisyon değiştirme, yerine koyma, değiştirme hatalarında bu hataların sözcük ya da sözcük grubunda üzeri çizilerek hatalı okunan şekli yazılır.
- Tekrarlama hatalarında tekrarlanan kısmın altına dalgalı çizgi işareti konulur.
- Öğrencinin önce yanlış okuyup sonra düzelterek doğru okuduğu sözcüklerin üzeri çizilir, yanlış okunan şekli çizginin üzerine yazılır. Ayrıca kendini düzeltmeyi ifade eden “KD” işareti konulur.

Okuma Akıcılığının Desteklenmesi

- Öğrenci henüz sözcükleri okuyamıyorsa sesbirim farkındalığı çalışmalarına, alfabetik bilginin desteklenmesine, yazıbirim-sesbirim ilişkisi kurularak okuma çalışmalarına, bütünsel sözcük okuma çalışmalarına yer verilmesi
- Öğrenci henüz sözcükleri okuyamıyorsa sözcüklerin analiz edilerek yazıbirimlerine, hecelerine ayrılması, bu birimlerin sesletildikten sonra tekrar birleştirilerek sözcüğün okutulması çalışmaları
- Metin okuma düzeyinde öncelikle çalışılacak metnin düzeyinin uyarlanması
- Öğrencinin bütünsel okuduğu sözcük sayısının artırılması (liste ya da tek kartlarda sözcüklerin okutulması)

Tekrarlı okuma yapılması

Sözcükleri hatalı ve/veya yavaş okuyan, bir başka anlatımla okuma hızı düşük olan öğrencilerin okuma akıcılığının geliştirilmesinde en sık kullanılan yöntemdir.

Otomatikliği, doğruluğu ve prozodik okumayı destekler.

Öğrenciyi yeni sözcüklerle tekrar tekrar karşılaştırarak akıcı okumasına yardımcı olur.

Tekrarlı okumada öğrenci öğretimsel düzeyindeki kısa bir metni üç-beş kez başarılı düzeye ulaşıncaya kadar okur.

Tekrarlı okuma öğretmen ya da bir yetişkin eşliğinde yapılıyorsa, öğretmen/yetişkin öğrenciyi hatalarına ilişkin geri bildirim verir ve öğretim desteği sağlar.

Öğrencinin zorlandığı sözcükler üzerinde çalışılır.

Öğretmen akıcı okumaya model olur.

Öğrencinin okuma hızı ölçülerek grafiğe işlenip, gelişim öğrenci ile birlikte izlenebilir.

Tekrarlı okuma etkinliği bir akran desteği ile ya da öykülerin ses kayıtlarının kullanılmasıyla da yapılabilir.

Öğrenci metni ses kaydıyla eş zamanlı olarak okuyabilir ya da metni izleyerek ses kaydını dinleyebilir.

Tekrarlı okumanın tüm uygulamalarında okuma sonrası anlama çalışmaları da yapılır .

- Okuyucu tiyatrosunun kullanılması
 - Okuyucu tiyatrosunun temeli tekrarlı okumaya dayalıdır.
 - Bu yöntemde içinde diyalogların bulunduğu tiyatro metinleri kullanılır.
 - Tiyatro metinleri doğruluk ve otomatikliği desteklemenin dışında özellikle prozodik okumayı geliştirir.
- Farklı metin türlerinin kullanılması
- Koro okuma yapılması